

Naslov članka/Article:

Lastne izvirne skladbe glasbeno nadarjenih učencev

Original Compositions of Musically Gifted Pupils

Avtor/Author:

Ema Igličar

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Glasba v šoli in vrtcu št. 1-2/2016, letnik 19

ISSN 1854-9721

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2016

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/glasba-v-soli-in-v-vrtcu/>

Lastne izvirne skladbe glasbeno nadarjenih učencev

Povzetek

V Sloveniji so se od leta 2012 in 2014 zvrstile slovenske Glasbene olimpijade,¹ ki glasbeno nadarjenim osnovnošolcem in srednješolcem ponujajo odlično priložnost, da se na glasbenem področju izkažejo še malo drugače kot le iz šolskih klopi. Ustvarjanje lastne izvorne skladbe,² ki so jih tekmovalci tudi javno predstavili v okviru tretjega dela tekmovanja SGO, je tekmovalcem predstavljalo največji izziv in raziskava empiričnega dela magistrske naloge *Ustvarjalnost glasbeno nadarjenih učencev*. Primer Glasbena olimpijada prinaša splošni pregled teh, s podrobno analizo 32 najboljših LIS pa ugotavlja prisotnost, način ali pogostost pojavljanja in raznolikost glasbenih parametrov, odkriva razlike v načinu notnega zapisovanja ter izpostavlja bistvene značilnosti in dosežke posameznih LIS mladih glasbenih ustvarjalcev.

Ključne besede: nadarjeni učenci, glasbena nadarjenost, ustvarjalnost, glasbena ustvarjalnost, Glasbena olimpijada, analiza

Original Compositions of Musically Gifted Pupils

Abstract

*There were three Slovenian Music Olympiads from 2012 till 2014, where musically talented children from primary and secondary school were given a great opportunity to present themselves with their knowledge of the wider field of musical language. To create their own original composition, which was also presented to the public in the third part of the competition, presents the greatest challenge to the children. The empirical part of the dissertation *Creativity of musically gifted children*. Example: the Music Olympiad presents the general characteristics of the children's original compositions and with a detailed analysis of 32 best original compositions establishes the presence, diversity and frequency of the musical parameters and detects the differences between different types of writing. The analysis also points out the best achievements of all the analysed original compositions.*

Key words: *giftedness, musical giftedness, creativity, musical creativity, Music Olympiad, analyse*

¹ V nadaljevanju SGO.

² V nadaljevanju LIS.

Uvod

V slovenskem prostoru se v splošnem šolstvu v zadnjih 15 letih nadarjenim otrokom vedno bolj posvečamo, vendar pa nadarjeni na področju glasbe med šolanjem ostajajo v ozadju obravnave. Pri glasbenem pouku je na področju ustvarjanja še veliko neraziskanih in odprtih možnosti, predvsem pa je področje glasbenega ustvarjanja učiteljem, ki stopamo v živi stik z učenci, premalo osvetljeno. Slovenska Glasbena olimpijada, ki iz leta v leto odpira nove možnosti za razvoj na tem področju, spodbuja in ozavešča, da glasbeno nadarjeni učenci in njihovi mentorji potrebujejo nove priložnosti za tekmovanje in sodelovanje ter daje jasno spodbudo za nadaljnji razvoj delovanja na področju glasbeno nadarjenih učencev.

Ustvarjalnost glasbeno nadarjenih učencev

Magistrsko delo z naslovom *Ustvarjalnost glasbeno nadarjenih učencev. Primer: Glasbena olimpijada* je v letu 2014 nastalo pod mentorstvom doc. dr. Branke Rotar Pance in somentorstvom doc. Dušana Bavdka.

Nadarjeni v splošnem šolstvu

Večina opredelitev nadarjenosti prinaša spoznanje, da je nadarjenost gensko pogojena in deloma prirojena, vendar za svojo uresničitev in razvoj potrebuje ustvarjalnost, motivacijo in spodbudno okolje. Ustvarjalnost predstavlja sposobnost povezovanja idej na nenavaden, nov in domiselni način, motivacija in spodbudno okolje pa sta tista dva parametra, ki bistveno soodločata, ali se bo potencial nadarjenosti in ustvarjalnosti sploh pojavil (Ferbežer, Težak, Korez, 2008). Poleg opredelitve nadarjenosti in nadarjenih učencev v slovenskih dokumentih s področja splošnega izobraževanja (*Koncept: odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (1999)*, *Operacionalizacija Koncepta: odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (2000)*; *Operacionalizacija Koncepta: vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi dijaki v srednjem izobraževanju (2007)* se jasno kaže tudi dejstvo, kako pomembno vlogo ima pri spodbujanju razvoja nadarjenosti učitelj, ki je poleg učenca aktivno vpleten v vzgojno-izobraževalnem procesu.

Teoretično zasnovo za odkrivanje in izobraževanje nadarjenih učencev imamo v slovenskem splošnem šolstvu iz leta v leto bolj kakovostno zasnovano. Raziskava *Nadarjeni učenci v slovenski šoli*, ki je bila izvedena v letu 2011 (Jurišević, 2012) razkriva in odgovarja na veliko vprašanj, ki se zastavljajo na področju nadarjenosti, v prihodnosti pa bo potrebno še več narediti na področju povezovanja znanstvene stroke, ki razvija in usmerja odkrivanje in delo z nadarjenimi ter dejansko realizacijo izvedbe vseh skupinskih in individualiziranih programov (Igličar, 2014).

Vloga učitelja

V samem procesu odkrivanja in dela z nadarjenimi in ustvarjalnimi posamezniki je najpomembnejši zagotovo učitelj, ki v splošnem šolstvu usmerja in spodbuja otroka pri njegovi ustvarjalnosti. Omenjeno dejstvo kaže na nujnost preverjanja stanja ozaveščenosti posameznih učiteljev o odkrivanju in delu z nadarjenimi učenci na posameznih osnovnih in srednjih šolah po Sloveniji in s tem spodbuditi dodatno izobraževanje na tem področju. Z vzgajanjem pozitivnega pogleda na nadarjenost v strokovnem, socialnem in kulturnem okolju na individualni in družbeni ravni bomo v širšem pogledu spodbudili še večjo pozornost nadarjenim posameznikom.

Ustvarjalnost: Model ustvarjalnega mišljenja

Poglavje o ustvarjalnosti izpostavlja model ustvarjalnega mišljenja v glasbi avtorja Petra Webstra (Webster, 2002), ki lahko v prihodnosti predstavlja izhodišče za pravilno izobraževanje in usmerjanje glasbeno nadarjenih učencev.

Prvi del modela prikazuje zunanji okvir, v katerem so zajeti nameni ustvarjalnega produkta. To so lahko skladanje (pisanje), izvajanje del drugih skladateljev, večkratno poslušanje, enkratno poslušanje in improviziranje.

V nadaljevanju se proces ustvarjalnega mišljenja razdeli na posamezne faze: priprava, predelovanje, preverjanje in utrjevanje ter stranski čas, pri katerih se prepleta tako divergentno kot konvergentno mišljenje. Pri pripravi posameznik raziskuje in načrtuje, v fazi predelovanja ustvarjeni material pregleduje, dopolnjuje in oblikuje nove ideje, pri preverjanju in utrjevanju pa svojo skladbo vadi in izpopolnjuje. V vseh opisanih fazah se medsebojno povežejo zunanji in notranji dejavniki, ki vplivajo na sam proces. To so spretnosti in sposobnosti med katere uvrščamo nadarjenost, pojmovno razumevanje in ročne spretnosti ter okoliščine, med katere uvrščamo osebnostne (nezavedne predstave, motivacija in osebnost) in socialno-kulturne okoliščine (okvir, delo, vpliv vrstnikov in izkušnje).

Zadnji del miselnega procesa prinese še opredelitev posameznih ustvarjalnih produktov. Po modelu, ki ga predstavlja Webster, se ustvarjalnost v glasbi lahko meri po lastnostih končnega izdelka ustvarjalnega mišljenja in ne na podlagi procesa ustvarjalnega mišljenja. Končne izdelke poznamo v različnih oblikah:

1. Lastna napisana skladba, ki je lahko zapisana kot notni zapis ali je posneta v medij, ki omogoča ponovno poslušanje.
2. Posnetek nastopa, kjer je posameznik s svojo ustvarjalnostjo poustvaril skladbo drugega avtorja.
3. Zapisane analize.
4. Miselni prikaz poslušane glasbe.
5. Posnete improvizacije (Webster, 1990).

Ustvarjanje v razredu

V učnih načrtih za glasbeno vzgojo v OŠ in glasbo za splošne, klasične in strokovne gimnazije so podane dobre smernice za ustvarjalno delo v razredu.

Najbolj kvalitetno in učinkovito je aktivno učenje, ki se pri pouku odraža preko glasbenih dejavnosti pri pouku. Ustvarjanje, ena izmed teh dejavnosti, je najučinkovitejša oblika učenja, saj združuje več dejavnosti hkrati: učence sprošča, motivira in tako pozitivno vpliva na razpoloženje v skupini. Gre za neke vrste nadgradnjo ostalih dejavnosti pri pouku glasbe in zato vpliva na razvoj celotne osebnosti. Glasbeno ustvarjanje se odraža v obliki poustvarjalnosti, ustvarjanja ob glasbi, pevskega izmišljanja, oblikovanja spremljav in zvočnih vsebin.

Vse oblike ustvarjanja v razredu so vodeni procesi, kjer je učiteljeva naloga, da poda jasna začetna navodila, spremlja delo učencev in ob koncu poda dobro povratno informacijo. Učenčeva vloga pa je aktivna, lahko individualna ali skupinska. Učenci se učijo glasbo izražati skozi sebe, naučene glasbene vsebine preizkusiti praktično in ob lastnem ustvarjanju razvijati estetsko senzibilnosti in kritičnost (Holcar idr., 2010).

Vsi zgoraj naštetih faktorji vplivajo na ustvarjalno dejavnost bolj ali manj posredno. Neposredno pa lahko na samo dejavnost najbolj vpliva učitelj s svojo pripravljenostjo, aktivnostjo in zavzetostjo. Za spodbujanje ustvarjanja v razredu je izredno pomembna »priložnost.« Več kot imajo učenci možnosti ustvarjati v razredu, bolj bodo dovzetni za sam proces ustvarjanja. V razredu je posledično tudi več sproščenosti in aktivnosti. Naslednji zelo pomemben faktor, na katerega glasbeni pedagogi nikakor ne bi smeli pozabiti, je spodbuda in pohvala. Učenci morajo biti pri ustvarjalnem procesu oz. ustvarjalni nalogi sproščeni, odprti za nove ideje, predvsem pa jim mora učitelj dovoliti eksperimentirati brez občutka, da je lahko produkt napačen (Igličar, 2014).

Smernice učiteljem za delo z ustvarjalnimi učenci

Predpogoj oz. prvi ključen korak za dobrega učitelja pri delu z ustvarjalnimi učenci je njegov pozitiven odnos do področja ustvarjalnosti in nadarjenosti. Ustvarjanje pozitivnega učnega okolja pa je odlična usmeritev za nadaljnje ustvarjalno delo.

Učitelji, ki so v neposrednem stiku z nadarjenimi učenci, morajo dobro poznati sestavine kreativnega procesa in biti ozaveščeni o njegovih zaviralcih. Najpomembnejši sestavini kreativnega procesa sta neomejen čas in odprtost za nove ideje, kjer so vse ideje prave, napačnih ni. Če se učitelj poslužuje vrednotenja, naj uporabi besede dobro, boljše, najboljše.

Med ubijalce kreativnosti pa Bucik (2013) uvrsti naslednje sestavine: čas, ki velja za najpomembnejši in najbolj zakrit dejavnik, nadzor nad idejami in procesom kreativnosti, neprestano vrednotenje in usmerjanje, medsebojna tekmovalnost, premočno vodenje in premočan pritisk.

Raziskava lastnih izvirnih skladb udeležencev prvih treh slovenskih Glasbenih olimpijad

Namen raziskave: Namen raziskave lastnih izvirnih skladb udeležencev prvih treh SGO, ki so se zvrstile v letih 2012, 2013 in 2014, je bilo splošno predstaviti lastne izvorne skladbe, ki so jih mladi tekmovalci ustvarili za tretji del tekmovanja in jih v javnem delu tekmovanja tudi predstavili, ter s podrobnejšo analizo predstaviti bistvene značilnosti in dosežke posameznih lastnih izvirnih skladb mladih glasbenih ustvarjalcev.

Cilj raziskave in raziskovalna vprašanja: V uvodnem delu raziskave je predstavljen splošni pregled strukture vzorca udeležencev glede na starost, šolo in regijo. V jedru pa raziskava uresničuje dva cilja: predstaviti splošne značilnosti skladb, kot so tematika, zasedbe in žanrska pestrost skladb, in s podrobno analizo 32 najboljših lastnih izvirnih skladb, ki so bile izbrane na podlagi vnaprej določenega kriterija – oceno strokovne žirije in žanrske pestrosti – ugotoviti prisotnost, način ali pogostost pojavljanja in raznolikost glasbenih parametrov, kot so faktura, metrum in ritem, melodija, harmonija in oblika, ter najti razlike v načinu notnega zapisovanja.

Uporabljene metode: V raziskavi je uporabljena analitična in deskriptivna metoda. Kvantitativni podatki so obdelani z osnovnimi statističnimi procedurami in rezultati predstavljeni s frekvenčno distribucijo ter računanjem odstotnih deležev.

Splošni parametri analize

1. Žanr

Kot je razvidno iz tabele na naslednji strani, se mladi ustvarjalci največkrat odločijo za ustvarjanje resne glasbe. Predvidevamo lahko, da zato, ker skladbo piše za SGO in kot vemo otrokom beseda tekmovanje pomeni nekaj resnega, odgovornega, odraslega, zrelega. Manjši delež tekmovalcev se je odločilo tudi za popularno glasbo, največ za pop/rock ritme, ena skladba se pojavi tudi v duhu narodno-zabavne glasbe. Dva učenca iz 2. in 3. SGO sta se odločila in napisala skladbi z jazzovskimi ritmi in harmonijo. Presenečenje je, da samo ena skladba vsebuje elemente ljudskih pesmi, umeščena je v posebno kategorijo.

	1. SGO		2. SGO		3. SGO	
	OŠ ³	SŠ	OŠ	SŠ	OŠ	SŠ
Popularna glasba						
a) pop/rock	6	1	4	1	5	0
b) narodno zabavna	0	0	1	0	0	0
c) jazz	0		1		1	
Folkloristične pesmi⁴	1	0	1	0	0	0
Resna glasba	24 ⁵	3	17	2	20	3

Tabela 1 | Žanri po posameznih starostnih kategorijah in Glasbenih olimpijadah

2. Tematika

Tematika je v posamezne kategorije razvrščena na podlagi kratkih opisov, ki so jih tekmovalci priložili k zapisom skladb. Iz teh je bilo razvidno, kje so tekmovalci iskali navdih za skladbo.

Mladi ustvarjalci vseh treh SGO so večinoma ustvarjali programske glasbe. Ideje so našli v zunanjih vzgibih, ljudeh, ravi, živalih in okolju ali pa so ga začutili v svojem notranjem svetu, v razpoloženju, čustvih ali pa v svoji predanosti do instrumenta, ki ga igrajo ali jim je še posebej ljub. Zelo redko pišejo absolutno glasbo. Razlog za to je moč iskati v njihovem močnejšem doživljanju sveta v obdobju odraščanja in adolescence, v katerem stalno iščejo spodbude in vzore ter se borijo s svojim notranjim svetom, ki je marsikdaj prežet z močnimi čustvi.

3. Zasedba

Na 1. SGO so prevladovala skladbe za klavir (15 skladb). Poleg klavirskih skladb so pogoste skladbe, kjer v vodilni vlogi nastopa vokal, v spremljevalni vlogi pa nastopajo instrumenti, kot so klavir, električna kitara in citre (5 skladb). Tri skladbe so napisane za klarinet, ena izmed njih ima napisano tudi spremljavo za klavir. Dve skladbi sta napisani za solo violino, dve za violinski duo. Kot duo sta napisani tudi skladbi za dve flauti in dve trobenti. Po ena skladba pa je napisana za naslednje zasedbe: tuba, marimba, harmonika, električna kitara, kitara in klavirski trio. Največjo zanimivost je na 1. SGO predstavljala raznolikost instrumentov in posameznih zasedb.

Med skladbami 2. SGO so prevladovala zasedbe z vodilno melodijo v vokalu (7 skladb). Vokal se pojavlja v zasedbi s klavirjem, kitaro, klavirjem, basovsko kitaro in bobni, z oboo in klavirjem, s klavirjem in pozavno ter z basovsko kitaro. Šest

skladb je napisanih za klavir, za due so napisane skladbe za trobenti, kitari in flauti. Posamezne skladbe pa so napisane še za godalni trio, tubo, violino, kitaro, violinski duo s klavirjem ter za violino in klavir.

Na 3. SGO so ponovno prevladovala skladbe za klavir (7 skladb). Prvič so se predstavile skladbe za vokalno triglasje z ali brez spremljave klavirja in dve skladbi za kvartet: 1. zasedba: violina, violončelo, flauta in klavir, 2. zasedba: cajon, flauta, violina in kitara. Posamezne skladbe so napisane za godalni trio, klavirski trio in trio saksofona, violončela in klavirja, sedem skladb pa za vokal ob spremljavi klavirja ali kitare. Za duet sta napisani skladbi za flavto in violino ter violončelo in električno kitaro, za solo instrumente pa sta napisani skladbi za violino in klarinet. Zanimivost na 3. SGO je bil violončelo, ki se je pojavil v kar treh različnih zasedbah, v duu, triu in kvartetu.

Multimedijska tehnologija in njena vloga pri ustvarjanju

V današnjem multimedijem svetu ima že vsak otrok svoj telefon, velika večina pa tudi svoj računalnik ali tablični računalnik, ki omogoča uporabo glasbenih programov za zapisovanje not ali snemanje glasbe. Tudi v osnovnih šolah so glasbene učilnice že opremljene z interaktivnimi tablam, ki omogočajo številne aplikacije in programe, s pomočjo katerih učencev prihaja v stik z razvijajočo se tehnologijo zapisa in ustvarjanja glasbe. Posledično lahko rečemo, da bo v prihodnosti imela multimedijaska tehnologija vedno večjo vlogo pri poučevanju glasbe in spodbujanju ustvarjalnega mišljenja pri pouku, saj pripomočki, kot je interaktivna tabla, v razredu omogočajo hitrejša dela in spodbujajo aktivnost učencev in učitelja.

Sibelius in Finale sta programa, ki lahko otroku odločno pomagata pri ustvarjanju novih skladb. Ob vnašanju notnega zapisa v sam program posameznik sočasno prejema povratno zvočno informacijo o ustvarjenem in se tako lahko med samim ustvarjalnim procesom samostojno in aktivno »popravlja«, dopol-

3 OŠ pomeni kategorijo osnovnošolcev, SŠ pomeni kategorijo srednješolcev.

4 Folkloristične pesmi so tiste, ki vsebujejo motive z ljudskimi elementi.

5 Šeštevek skladb, ki imajo določen žanr, ni skladen s številom tekmovalcev na 1. SGO, ker sta dva tekmovalca poslala zvočni posnetek in posledično manjka notni zapis.

njuje in nadgrajuje. Tudi učiteljem omogoča hitrejšo in učinkovitejšo ter aktivnejše delo z učenci, saj se z uporabo programov bistveno pospeši proces poslušanja, preverjanja, dopolnjevanja in razvijanja glasbene misli, harmonije in melodije. Deset let

nazaj so bile vse možnosti poučevanja in učenja s sodobno multimedijsko tehnologijo še zelo nepredstavljive, danes pa nam vse to omogoča včasih skoraj neverjetne in za preteklost nepredstavljive stvari (Igličar, 2014).

Podrobni parametri analize

1. Metrum in ritem	Taktovski način (spremembe) Ritmične posebnosti
2. Oblika	<p>a) Pesemska oblika</p> <ul style="list-style-type: none"> → Uvod in zaključek → Kontrasti med posameznimi deli: <ul style="list-style-type: none"> → Ekspozicija v primerjavi z izpeljavo → Ekspozicija v primerjavi z reprizo <p>b) Rondo</p> <ul style="list-style-type: none"> → A tema vedno enaka/se spreminja → Raznolikost B, C, D tem (DA/NE) <p>c) Pesemska oblika</p> <p>U Tema je varirana:</p> <ul style="list-style-type: none"> → v ritmu → v tempu → v melodiji → drugo <p>d) Kitična pesem z refrenom</p> <ul style="list-style-type: none"> → Refren ima: 1 ali 2 dela; ponavljajoči del → Usklajenost besedila z ritmom melodije (DA/NE) <p>e) Kanon (Dvoglasen, triglasen, štiriglasen)</p> <p>f) Drugo</p>
3. Faktura	<p>a) Monofonija: enoglasje</p> <p>b) Homofonija</p> <p>b) Polifonija: dvoglasje, triglasje, večglasje</p> <p>c) Monodija: klavirska/akordična spremljava z melodijo</p> <ul style="list-style-type: none"> → Vodilna melodija v zgornjem glasu: DA/NE
4. Melodija	<p>a) Obseg</p> <p>b) Zgradba linije</p> <ul style="list-style-type: none"> → Diatonika/Kromatika → Skoki (majhni intervali: 2,3 ali veliki intervali 4,5,6,7) <p>c) Fraziranje pri večglasju in harmonski spremljavi (v povezavi s harmonijo → skladno/neskladno)</p>
5. Harmonija	<p>a) Klasifikacija kadenc (katere so in koliko jih je?)</p> <ul style="list-style-type: none"> → Popolne kadenca na koncu oblikovnih delov → Nepopolne kadenca/polkadence → Drugo: varljivi sklep, pikardijska terca <p>b) Modulacija</p> <ul style="list-style-type: none"> → Mutacija → Modulacija na D, vzporedni mol/dur <p>c) Pestrost v harmoniji</p> <ul style="list-style-type: none"> → Dur/mol → T-D <p>d) Tonikalizacija</p> <ul style="list-style-type: none"> → NE → DA: V, IV, vii, ii ali VI <p>e) Posebnosti</p> <ul style="list-style-type: none"> → stranski alterirani akordi

6. Kvaliteta zapisa	<p>a) Način zapisa:</p> <ul style="list-style-type: none"> → Zapis na roko → Zapis na računalnik <p>b) Oznake za:</p> <ul style="list-style-type: none"> → dinamiko → tempo → agogiko → artikulacijo (staccato, legato, pizzicato, pedal pri klavirju)
7. Glasovna ustreznost	<p>a) Stopnja ustreznosti notnega zapisa za inštrument</p> <p>b) V kolikšni meri izkoristi dani inštrument</p> <ul style="list-style-type: none"> → visoka mera → srednja mera → nizka mera <p>bc) Pomankljivost:</p> <ul style="list-style-type: none"> → Določitev transpozicije (pri inštrumentih, ki transponirajo) → Zapisan obseg, ki ga inštrument ne more izvesti
8. Skupni vtis lastne izvirne skladbe	Komentar na parametre (izvirnost, spretnost, posebnost ...)

Tabela 2 | Podrobnejši parametri za analizo izbrane lastne izvirne skladbe

Ritem in metrum

Več kot polovica analiziranih lastnih izvirnih skladb je napisanih v 4/4-taktovskem načinu (17 skladb). Samo ena skladba ima skozi celoto 3/4-taktovski način, 3 imajo 2/4-taktovski način, 2 pa 6/8-taktovski način. Posebni sta dve skladbi: ena s 10/8-taktovskim načinom in skladba, napisana brez taktnic. V sedmih skladbah se pojavijo mešani (nesimetrično sestavljeni) taktovski načini, ki jih najdemo v različnih kombinacijah.

Oblika

Najpogostejše oblike, ki se pojavljajo med analiziranimi skladbami, so pesemske oblike, rondoji, variacije in kitične pesmi z refrenom. Pri vseh naštetih oblikah so opazna večja ali manjša, bolj ali manj nenavadna odstopanja od izhodišča, ki so posledica nepoznavanja ustrezne teorije s strani tekmovalcev. Pesemske oblike imajo različne sheme: ABC brez ali z uvodom in kodo, uvod + ABC, uvod + ABC z ljudskimi elementi, uvod + ABC + koda z jazzovsko harmonijo, AABCC1B, ABA + improvizacija, ABA1 in uvod + ABA1. Tudi rondoji se med seboj razlikujejo. A-del se v številnih skladbah ponovi popolnoma enako, v nekaterih pa nastopi v variirani obliki. Posebnost pri rondoju je »svobodni« rondo z vmesnimi krajšimi in daljšimi izseki. Med variacijami najdemo pravilne in svobodne variacije. Pri variacijah so največkrat variirani melodija, ritem, tonaliteta ali taktovski način. Med kitičnimi pesmimi z refrenom se pojavljajo različne zvrsti: narodno-zabavna glasba, pop-rock glasba, jazzovska glasba in samospev. Pri nekaterih kitičnih pesmih z refrenom se pojavijo tudi uvod, medigra in koda. Posebnost kitične pesmi je 3-glasna skladba Ane Marije Osteršek, kjer

pesem nima refrena. Med oblikami se nikjer ne pojavi kanon, se pa pojavijo oblike, ki jih učenci pri pouku glasbe ne spoznajo. To sta *rondo* z ritonelli in *chaconna*. Zanimiva je tudi evolucijska oblika s shemo ABCD, kjer ni mogoče določiti posameznih stavkov in period, so pa posamezni deli med seboj jasno ločeni z modulacijo, spremenjeno fakturo, melodijo ali ritmom.

Harmonija

Med analiziranimi skladbami se pogosto pojavljajo harmonske zveze glavnih lestvičnih stopenj, ki jih mladi skladatelji dopolnjujejo z uporabo akordov vseh stranskih stopenj. Zaradi uporabe preprostih harmonskih zvez v skladbah velikokrat primanjkuje harmonskih kontrastov. V primerjavi z melodijo in ritmom se kontrasti med posameznimi deli skladb pogosto ne pojavijo v harmonskem parametru, ampak večinoma nastopijo kot sprememba ritma, melodije ali tempa. Kar v nekaj skladbah pa se pojavijo tudi harmonske zveze, ki jih otroci v času svojega šolanja teoretično ne spoznajo, v skladbah pa jih uporabljajo. Pojavijo se naslednje harmonske posebnosti, ki izkazujejo odličnost mladih skladateljev: vzporednost akordov, kvartni akordi, harmonsko sosledje v *chacconi*, preprosta oblika neotonalnosti s tonalnimi centri, tonikalizacija, frigijski akord, modulacije, jazzovska sosledja, miksolidijski modus, razširitev kadenc.

Pri zapisu na roke smo pričakovali, da bodo na 3. SGO prevladovali zapisi na računalnik. Zanimivo pa je spoznanje, da se še vedno veliko mladih skladateljev odloči za zapis na roko. Pomembno je dejstvo, da se veliko več napak pojavlja pri zapi-

Glasbena olimpijada	Zapis na računalnik	Zapis na roke	Manjkajoči zapisi
1.	23	10	4
2.	21	6	/
3.	21	8	/

su na roko, zato bo v prihodnje koristno, da se mladi skladatelji spoznajo z računalniškimi programi za notni zapis.

Najpogostejše napake in pomanjkljivosti, ki so se pojavljale pri analiziranih skladbah, so:

1. napačna vezava notnih vrednosti (osmink, šestnajstink), posledično manjkanje dob v taktu,
2. nepreglednost: napačno podpisovanje not, nejasnost glede višine tona, izpuščeni predznaki,
3. pri inštrumentih, ki transponirajo, ni določeno, ali je zapis transponiran ali ne.

Komentar k analizi skladb

Podrobna analiza 32 najboljših skladb ponuja mentorjem dober pripomoček za prepoznavanje glasbenih parametrov v ustvarjenih skladbah in pravilno ter kvalitetno usmerjanje mladih ustvarjalcev. Prav tako ponuja dodatno spodbudo za izobraževanje mentorjev.

Analiza prinaša poleg pregleda parametrov tudi smernice mentorjem pri delu z učenci in dijaki, ki se bodo udeležili nadaljnjih SGO:

- strokovna izobraženost (znanje s področja teoretičnih predmetov, kot so harmonija, kontrapunkt, oblikoslovje, solfeggio, aranžiranje), ki omogoči učencu razširitev njegovega znanja in s tem pomoč pri ustvarjanju lastne skladbe,
- stalno obnavljanje in dopolnjevanje svojega znanja,
- uporaba računalnika in glasbenih programov omogočajo hitrejši in natančnejši zapis, reprodukcijo zapisanega in s tem obširnejši pregled in poznavanje ustvajenega notnega gradiva.

Sklep

Najti pravo pot usmerjanja in vodenja mladega tekmovalca na SGO, ki poskuša skozi ustvarjanje lastne izvirne skladbe uresničiti svoje ideje, je resnično prava umetnost. Najti pravo mero med svobodo, ki jo mora učenec imeti pri ustvarjanju, med uresničevanjem idej učencev in med svetovanjem ter dajanjem napotkov, je za vsakega mentorja velik izziv. Glavno sporočilo, ki ga magistrsko delo *Ustvarjalnost glasbeno nadarjenih učencev. Primer: Glasbena olimpijada prinaša*, pa je, da mladi glasbeni ustvarjalci lahko kljub pomanjkanju teoretične-

Tabela 3 | Način zapisa lastne izvirne skladbe

ga znanja ob pravilni spodbudi in usmeritvi dosežejo kvalitetne ustvarjalne uspehe. Prav to dejstvo bi moralo biti v prihodnosti glavno vodilo za učitelje in mentorje mladih tekmovalcev SGO.

Viri in literatura

1. Bucik, V. (2013): Pomoč psihologa vzgojiteljem in učiteljem pri delu z nadarjenimi učenci: nekaj izhodišč in priporočil. Juriševič, M., Gradišek, P. (ur.): *Posvetovanje: Podpora psihologa učiteljem in vzgojiteljem pri delu z nadarjenimi*. Zbornik. Ljubljana: Pedagoška fakulteta, str. 9–26.
2. Ferbežer, I., Težak, S., Korez, I. (2008): *Nadarjeni otroci*. Ljubljana. Didakta.
3. Holcar, A. (2010): Kako preverjati in ocenjevati glasbene dosežke. Holcar, A., Breznik, I. (ur.): *Posodobitve pouka v gimnazijski praksi Glasba*. Zbornik. Zavod Republike Slovenije za šolstvo, str. 42–46.
4. Igljučar, E. (2014): *Ustvarjalnost glasbeno nadarjenih učencev. Primer: Glasbena olimpijada*. Magistrsko delo. Ljubljana: UL AG.
5. Juriševič, M. (2012): *Nadarjeni učenci v slovenski šoli*. Analiza ključnih dejavnikov zagotavljanja kakovosti znanja v vzgojno-izobraževalnem sistemu. Ljubljana: Pedagoška fakulteta.
6. *Operacionalizacija Koncepta: Odkrivanje in delo z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli (2000)*.
7. *Operacionalizacija Koncepta: vzgojno-izobraževalno delo z nadarjenimi dijaki v srednjem izobraževanju (2007)*.
8. Webster, P. (2002): Creative thinking in music: advancing a model. In T. Sullivan & L. Willingham (Eds.), *Creativity and music education* (pp16–33). Edmonton: Canadian Music Educator's Association. Dostopno na: <http://www.peterrwebster.com/pubs/websterMEJ.pdf>
9. Žagar, D., Artač, J., Bezić, T., Nagy, M., Purgaj, S. (1999) *Koncept odkrivanja in dela z nadarjenimi učenci v devetletni osnovni šoli*. Delovna skupina za pripravo koncepta dela z nadarjenimi učenci, Področna kurikularna komisija za osnovno šolo, Nacionalni kurikularni svet.